

комфортним, як для викладачів, так і для студентів, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал здобувачів вищої освіти. Під час такого освітнього процесу збільшуються можливості роботи в малих групах та індивідуальної роботи, студент може комунікувати з викладачем он-лайн, вирішувати проблемні завдання, моделювати ситуації, включаючи аналітичне і критичне мислення, знання, пошукові здібності. У той же час широке впровадження дистанційної форми навчання, як альтернативної освіти, за допомогою онлайн-комунікації в інформаційному освітньо-науковому середовищі університетів вимагає суттєвої консолідовані дій інформаційних центрів, лабораторій, бібліотек для його поновлення комп'ютерними освітніми програмами нового покоління, відповідно до сучасних вимог, та наповнення якісними інформаційними електронними ресурсами для забезпечення здобуття знань. Але освітні інновації онлайн-освіти можуть тільки в деякій мірі компенсувати всі переваги офлайн-освіти, так як ніякі онлайн-технології не можуть замінити живого спілкування людини з людиною, контакту очей викладача і студента та справжніх емоцій від реального процесу здобуття, передачі й продукування знань в стінах вищої школи. Особливо незамінними для студентів-медиків є практичні та лабораторні заняття під час вивчення дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх лікарів, в тому числі, анатомії людини.

Список використаних джерел

1. Абдалова О. И., Исакова О. Ю. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе. Дистанц. и виртуал. обучение. 2014. № 12. С. 51.
2. Азимов Э. Г. Массовые открытые онлайн-курсы в системе современного образования. Дистанц. и виртуал. обучение. 2014. № 12. С. 5.
3. Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посіб. для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с. С. 3-4, 11, 18-19.

Костючков С. К.

доктор філософських наук,
професор кафедри соціальної
роботи, соціальної педагогіки
та соціології
Херсонський державний
університет

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Постановка проблеми. Чим пояснити особливий інтерес до всього того, що існує та еволюціонує в сучасних світових практиках у плані реконструкції

системи освіти? Філософське осмислення проблем, пов'язаних із освітою протягом певного історичного періоду, набуло особливої актуальності й безпосередності в кінці ХХ ст., що було пов'язане з системними, кризовими тенденціями та явищами в системі освіти, зумовленими глобальними трансформаціями в політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах сучасного світу. Питання щодо змісту і глибини філософсько-освітніх ідей в умовах розвитку інформаційного простору. є безперечно важливим, оскільки воно стосується самої сутності освіти, створює підґрунтя для її подальшої раціоналізації, модернізації та оптимізації. Зростаючі вимоги суспільства до змісту й ефективності освіти активізують процеси докорінної модернізації технологій навчання: в такому контексті дистанційна освіта закономірно постає предметом критичної зацікавленості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософське осмислення освіти як соціокультурного феномена знайшло відображення в наукових розвідках зарубіжних учених, серед яких П. Бурд'є, Дж. Дьюї, Г. А. Жиру, Д. Колеман, В. Морріс, Е. Морен, Дж. Розенкранц, К. Томпсон, А. Уетсон, Г. Уліх, У. Франкен, П. Фрейре та інші. Значущим є творчий внесок у філософію освіти сучасних вітчизняних науковців, таких, як Г. Берегова, В. Бех, А. Бойко, В. Вашкевич, Е. Герасимова, Д. Дзвінчук, Т. Жижко, В. Зінченко, О. Кивлюк, С. Клепко, А. Кравченко, В. Кремень, М. Култаєва, С. Курбатов, В. Луговий, В. Лутай, Г. Москалик, В. Пазенок, І. Предборська, С. Пролеєв, В. Рябченко, Н. Скотна, Н. Сухова, О. Уваркіна, В. Шевченко, А. Ярошенко та інші. Слід зауважити, що питання філософії дистанційної освіти залишаються на сьогодні ще недостатньо висвітленими. Варто акцентувати увагу на дослідженнях в царині дистанційної освіти українських філософів О. Абакумової, В. Андрущенка, М. Бойченка, П. Давидова, М. Лукашевича, В. Мазур, М. Михальченка, О. Наливайко, Г. Онковіч та інших. Окремі аспекти проблеми розглядалися автором у попередніх публікаціях, зокрема – в монографічному дослідженні [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Увиразнено концептуальний акцент, відповідно до якого філософія дистанційної освіти надає засадничі принципи змісту і вектора практичної діяльності: сучасній людині вже не достатньо бути розумною номінально, в силу родової приналежності (з філософсько-біологічних позицій – філогенетично), потреба в постійному, протягом життя, підвищенні освітнього рівня постає вже індивідуальною (онтогенетично). Обґрунтовано соціальну затребуваність філософського осмислення феномена дистанційної освіти в умовах інформаційного простору.

Головною метою цієї роботи є філософське осмислення процесу розвитку дистанційної освіти в умовах сучасного інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження у царинах філософії, педагогіки, історії, соціології, етики, культурології мають на меті продукування теоретичних засад формування та практичної реалізації сучасної освітньої парадигми, зважаючи на соціальні, політичні, економічні, культурні й духовні чинники, які суттєво впливають на трансформації у системі освіти. Те

спільне, що існує в світових практиках у плані реконструкції системи освіти, зводиться у результаті до проблем цінностей ліберальних ідей у посткапіталістичну епоху; під останньою, зазвичай, розуміються, по-перше, трансформації, які відбуваються в країнах капіталізму під впливом технологічної та інформаційної революцій, по-друге, особливості інтеграції постсоціалістичних країн в цивілізацію західного зразка. Будучи як за генеалогічним походженням так і відповідно до закономірностей становлення невід'ємною компонентою, атрибутом і навіть імперативом соціокультурної дійсності, освіта, як трансісторичний соціально-епістемологічний процес суспільної діяльності, належить до предметної сфери філософії, зокрема – філософії освіти, з урахуванням того, що для інших галузей знання – педагогіки, соціології, психології – проблематика освіти є безумовно важливою в транчасовому просторі.

Відповідно до цього кожна історична епоха продукує адекватну їй освітню парадигму, що розглядається суспільством як найбільш приваблива модель організації освітнього процесу в конкретних соціальних, політичних, економічних і культурних умовах. У світовій системі освіти повинні відбуватися і вже мають місце кардинальні зміни, глибина й обсяг яких зумовлюються трансформацією освітньої парадигми як дієвої моделі, що відповідає тенденціям розвитку глобалізованого, інформаційного суспільства. Ключовими філософськими питаннями, необхідними у визначенні характерних ознак певної освітньої парадигми постають такі: яким чином і для чого навчають людину в цей час і в конкретному місці, яким є контент трансльованих знань, а також зміст і об'єм компетентностей, набутих в результаті освітнього процесу; і головне – якого ґатунку фахівці цей процес забезпечують. Історія розвитку людської цивілізації довела істинність твердження стосовно того, що філософія є великим учителем, котрий дає безцінні для мислячого індивіда уроки життя. Однак в умовах сьогодення філософія, на думку Д. Гусман, «не пов'язується з чимось практичним і корисним у житті: люди стали уникати філософії, так само як людина, що не знайшла сенсу життя, уникає залишатися наодинці сама з собою. Сьогодні в людях багато щиросердечної порожнечі, невпевненості в собі, і ми не повинні дивуватися тому, що всюди зустрічаємо корупцію, безладдя, природні катастрофи. Тому коли людина не знаходить у собі внутрішній стрижень, вона втрачає можливість йти вперед» [1].

Із наведених міркувань випливає, що аналіз розвитку системи освіти на різних етапах розвитку дає змогу виокремити в її змісті загальне й особливе: загальним тут постає той факт, що всі цивілізації минулих і сучасних епох характеризуються уособленням себе, як джерела та продукту суспільного розвитку, що забезпечує континуальність інформаційного процесу. Освітня криза в багатьох аспектах визначається фактом неусвідомлення суспільством діалектики розвитку світової та вітчизняної систем освіти, ігноруванням або неувагою до того факту, що колізії міжнародного політичного життя безумовно відбиваються на всіх відносинах у суспільному житті, в тому числі – в сфері освіти. Філософська рефлексія, як вбачається, має бути спрямованою, у цьому

контексті, на вирішення питань і завдань, обґрунтування перспективних цілей розвитку системи освіти, саме тому проблема філософського осмислення питань, визначення вузлових точок траєкторії руху освітнього процесу, привертає нині увагу дослідників [5].

В умовах нового тисячоліття безсумнівним є факт трансформації *Homo sapiens* в *homo studium* – людини розумної в людину, що навчається. І в цьому є певна інтрига подвійного підтексту: сучасній людині вже не достатньо бути розумною номінально, в силу родової приналежності (з філософсько-біологічних позицій – філогенетично), потреба в постійному, протягом життя, підвищенні освітнього рівня постає вже індивідуальною (онтогенетично). Сучасна людина перебуває в очікуванні нового порядку або нового хаосу, що несе динамічно змінюваний світ, та одночасно намагається відшукати соціально-політичну, матеріально-економічну, духовно-культурну та науково-технологічну платформу виживання. В такому контексті актуальною є нова парадигма підготовки людини до життя, яка б забезпечила не лише адаптивне ставлення до дійсності, але й її розвиток у відповідності до преферентних у суспільстві ідеалів, цінностей, духовних імперативів. Реальність наполягає на продукуванні нової філософії освіти – саме такої освіти, яка супроводжує людину протягом усього життя, а також значно розширює та забарвлює спектр світоглядних позицій, суттєво збільшуючи ємність свідомості та розвиваючи критичне мислення, необхідне для успішного оволодіння фахом і набуття професійних компетентностей. Показовою в даному контексті є думка американського спеціаліста в галузі Інтернет-навчання В. Дрейвса, котрий із певною долею іронії писав, що американець 30-х років минулого століття не міг навіть уявити співвітчизника, котрий проводить за кермом автомобіля декілька годин на день; так само два-три десятиліття тому важко було передбачити, що у першій чверті ХХІ століття ми всі повинні будемо по декілька годин кожного дня навчатися [2].

Дистанційна освіта – це освіта, яка випереджає практику: її ключова місія полягає у формуванні свідомості та світогляду студентів із метою їхньої адаптації до постійно змінюваних умов швидкоплинного світу. Дистанційна освіта є продуктом епохи інформаційного суспільства, ери технологічної культури, періоду дбайливого ставлення до цивілізаційної культури, до світу природи і до природи людини. Дистанційна освіта (ДО) – це не тільки технічні новації, але також і соціальна інновація, що забезпечує ефективність та продуктивність освітнього процесу, розширює для кожної людини діапазон можливостей при виборі оптимальних, відповідних реаліям часу, психофізіологічним особливостям і соціальному статусу, форм реалізації конституційного права громадянина на отримання якісної, сучасної, індивідуально-відповідної освіти. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) бачиться як адекватна реакція на потребу сучасного суспільства в масовій (але у той же час – персоналізованій) та безперервній, протягом життя, освіті, у підвищенні її якісного рівня в контексті зростаючих вимог до споживача та продуцента матеріальних і духовних цінностей. У глобалізованому суспільстві загальноприйнятний, легітимний принцип

організації інформаційної інфраструктури суспільства постає важливою, але не єдиною умовою збереження держави, в певному розумінні – її сенсоутворюючим трендом. Саме цей аспект вбачається вагомим аргументом в дискусіях щодо необхідності максимально широкої інтеграції ІКТ в освітній простір на всіх рівнях – від локального до глобального, оскільки індивід на свій власний розсуд налаштовує додаткові канали комунікації з суспільством і державою, незалежно від географічного місцезнаходження.

Доречно відзначити, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології, необхідні для роботи з інформацією, закладено в основу інформаційно-освітньої сфери, яка має сьогодні глобальний масштаб. Вказані технології дозволяють створювати, підтримувати і розвивати потужний комплекс інформаційних ресурсів, які забезпечують продуктивний розвиток суспільства. Інформаційне суспільство докорінно трансформує не лише сферу виробництва, характер комунікації в соціальних групах, але й весь *modus vivendi* людини: основою стилю і способу життя стають комп'ютерні технології, які покликані оптимізувати розумову працю людини. Інтелектуальне виробництво щодалі фундується у форматі провідної галузі суспільного виробництва – інтенсивно зростає значення інформації як стратегічного ресурсу цивілізаційного прогресу, посилюється роль засобів масової інформації та комунікації, кардинально змінюється процес підготовки людини до постійно змінюваних умов життя.

Відтак, виникають адекватні інформаційні потреби людей, а на їхній основі формується відповідного рівня інформаційна культура. Сучасна людина перманентно стикається не тільки з новими знаннями і виробничими технологіями, але й з модерними інструментами та матеріалами, новітніми поведінковими патернами, основаними на комунікативній толерантності, новими способами і засобами передачі інформації без меж і кордонів, а також понадсучасними моделями комунікації в розгалуженому інформаційному просторі, який напружено вібрує від різноспрямованих, знакозмінних інтенцій. Як стверджує вітчизняна дослідниця О. Кивлюк «Відбувається інтенсивне накопичення і концентрація теоретичного знання. Отже, як наслідок бурхливого розвитку глобальних процесів у галузях кібернетики, інформатики, інформаційних та комунікаційних технологій, з'явився новий вид суспільства – інформаційне. Інформаційне суспільство (англ. Information society) – теоретична концепція постіндустріального суспільства, історична фаза можливого еволюційного розвитку людства, в якій інформація і знання є головним продуктом виробництва, які продукуються в єдиному інформаційному просторі. Формування інформаційного суспільства, як нового етапу розвитку цивілізації, вже не є правом вибору кожної людини, чи держави, а глобальний, системний, суспільно необхідний процес, який потребує багато зусиль та ресурсів» [4, с. 194].

Відповідно, ДО є тісно пов'язаною з інформаційними технологіями, які не тільки суттєво «перепрофілюють» усі практично сфери суспільного життя, сприяють розробці нової комунікаційної стратегії, але ширше – створюють умови для модифікації особистісного світогляду, світосприйняття та світорозуміння. І це – зовсім інша, порівняно з традиційною, філософія

освітнього процесу: індивідуальний розвиток особистості – це шляхи пошуку буттєвих сенсів протягом усього життя, це також трагедії втрачених цінностей, колізії консенсусної та диссенсусної взаємодії, інтриги здійснення вибору в розгорнутій галереї альтернативних тенденцій. Чим вище рівень стохастичності, евентуальності та непередбачуваності буття, тим «біднішим» стає арсенал готових алгоритмів, схем, рецептів і «гайд-карт» вирішення складних життєвих ситуацій. Діаметрально змінюється не тільки уявлення про значущість освітніх процесів у суспільстві, але й онтологічний статус студента: навчання стає технологічним, конструктивним, ергономічним, дієвим, а головне – варіабельним інструментом адаптації до нових соціальних умов, формує навички до швидкої зміни ролей, модусів і практик, особливо з урахуванням активної інтеграції індивіда у віртуальні спільноти. Таким чином, ДО стає суттєвим елементом модерної освітньої парадигми, смислова насиченість якої визначається адекватними часу уявленнями щодо цивілізаційної місії та культурної ролі феномена освіти, а також відносно освітніх завдань та засобів вирішення цих завдань у сучасному суспільстві знань.

Варто підкреслити, що в умовах динамічно мінливого соціуму в суспільній думці є стійко вкоріненим той факт, що система ДО сприяє створенню мобільного освітнього середовища та вбачається вельми перспективною формою освіти найширших верств населення як у високорозвинених державах, так і в країнах, що розвиваються. Різного роду стереотипізовані настанови, усталені регламентації, стандартизовані канони та узвичаєні норми справляють істотний вплив на формування уявлень про ДО, на соціальну рефлексію та ментальні автоматизми верифікації процесу дистанційної освіти та її результатів. ДО, як складова освітньої системи та результативний інструмент доступу до якісних освітніх послуг, розвивається / повинна розвиватися в умовах послідовної, перспективно орієнтованої державної підтримки. Фундаментом теоретичної рефлексії в сфері дистанційної освіти насправді є ті ж самі філософські та психологічні підходи, що і в «традиційній» стаціонарній освіті. Наприклад, ранні моделі навчання з використанням комп'ютерних технологій (автоматизовані навчальні системи) базувалися на біхевіористських теоріях, котрі й досі виглядають вельми впливовими в контексті організації навчальних матеріалів для дистанційної освіти [6].

Слідуючи визначеному підходу, логічно стверджувати, що дистанційна освіта є динамічною, нестійкою, нелінійною, відкритою, діалогічною системою; вона не може існувати як статичне явище, але як постійно змінюване, динамічне, варіабельне. Подібна система не виглядає фінальною, незмінною, усталеною формою; вона змінюється під впливом процесів соціальної конструкції / деконструкції, а відтак – є результатом взаємовідносин (за І. Пригожиним) «порядку та хаосу». З появою мережі *Internet* така система набула властивостей універсального засобу масової інформації та комунікації, постмодерного феномена, завдяки якому прогресивно змінюється контент наукових досліджень, технічних розробок і, крім цього, продукуються й

трансформуються адекватні викликам часу нові освітні парадигми як моделі, конгеніальні тенденціям розвитку інформаційного суспільства. Аналізуючи будь-яку соціальну систему, необхідно враховувати той факт, що основним критерієм подібного аналізу є стан і якість людини в суспільстві. Якість, у даному контексті, є проєкцією рівня особистісної компетентності, зумовленої імплікацією самої людини та компонентів її оточення: особистість, у такому ракурсі розгляду, стає однією з форм фіксації станів суспільної реальності й, одночасно – одним із головних принципів її існування. Подібний хід міркувань дає можливість припустити, що вдосконалення людини, оптимізація її положення в суспільстві, зокрема засобами освіти, є можливими за умов наявності адекватних викликам інформатизованого світу моделей освіти, реалізація яких сприятиме підвищенню ролі особистості в суспільному прогресі, позначеному потужним впливом інформаційної революції.

Слід зауважити, що в сучасному світі активно розвивається генералізована система взаємозв'язків: електронні засоби масової інформації та комунікації з прогресуючою активністю глобалізують інформаційні потоки, актуалізуючи процеси формування дійсно планетарного масштабу свідомості; своєю чергою національні системи освіти розвиваються досить повільно, долаючи різного роду інерційно-резистентні тенденції. Це, безумовно, провокує певну асинхронність між освітнім впливом на індивіда та формуванням у нього адекватних викликам часу адаптаційних реакцій на стимули оточуючого світу. Дистанційне навчання, що базується на принципах відкритої освіти, спрямоване на реалізацію сучасної освітньої парадигми в контексті забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Мета ДО, яке імпліцитно базується на інформаційних технологіях, відповідає сучасним політико-економічним і соціокультурним умовам українського суспільства та передбачає підготовку всебічно розвиненої особистості, котра володіє високою мобільністю – академічною, професійною та соціальною [5].

Враховуючи вищевикладене, фактично можна говорити про те, що сфера дистанційної освіти сутнісно й змістовно стає співзвучною так званому «колективному інтелекту суспільства». Специфіка його формування характеризується, зокрема, тим, що на локальному рівні активно розвивається суспільне самоврядування, фундоване на діяльності інститутів громадянського суспільства. В «розумних суспільствах» активізується участь громадян у розробці та прийнятті управлінських рішень, при цьому в авангард індивідуально-соціальних якостей виходять освіченість, інтелектуальний і творчий потенціал членів суспільства. На державному, регіональному і навіть локальному рівнях інституціюється так званий «колективний інтелект» – накопичення, аналіз і застосування експертного знання; моніторинг суспільної думки все більш активно інтегруються в практику розробки стратегій, проєктів і програм розвитку окремих регіонів і державних утворень загалом. Однією з форм реалізації колективного експертного інтелекту є так звані «фабрики думки» (*think tanks*), які є інститутами досліджень, аналізу та взаємодії в сфері державної політики – внутрішньої та зовнішньої. *Think tanks* можна розглядати як мислячу сукупність дійових осіб демократичного суспільства, що

забезпечують відкритий, прозорий, відповідальний процес аналізу політики прийняття рішень та їх оцінки. «Коллективним інтелектом» стають також соціальні мережі, а це важливо в контексті дистанційної освіти, коли комунікатори переходять від простого обміну інформацією, презентаціями та життєвими порадами в системі *Internet* до колективної постановки та вирішення теоретичних або практичних завдань [7].

Слід прийняти оцінку ситуації, сформульованої стосовно філософії дистанційної освіти, наступною: філософія ДО постає логічною складовою і гармонійним компонентом філософії освіти. Американський педагог і філософ Джон Д'юї ще на початку ХХ століття доповнив західноєвропейський імператив «освіта для демократії» імперативом «демократія в освіті». В класичній праці «Демократія і освіта» [3] Дж. Д'юї виклав ідею про необхідність утвердження ідей демократії в освітніх інституціях в умовах модернізації промислової галузі. Науково-технічний прогрес, пише Дж. Д'юї, нарівні з розвитком торгівлі й транспорту, сприяв бурхливій еміграції, яка перетворила Сполучені Штати на конгломерат різних культур, соціальних прошарків та спільнот із докорінно відмінними звичаями та традиціями. В таких умовах освітні заклади мали виконувати дуже важливу функцію – трансформації полікультурного, мультинаціонального суспільства в гомогенізовану цивілізаційну спільноту. Освіта, на думку дослідника, має сприяти досягненню соціального консенсусу; для американського суспільства не втратило своєї актуальності завдання, яке воно декларувало майже століття тому. Освіта має місію утверджувати місце і роль кожної людини в суспільстві, координувати чинники, які впливають на неї в соціальних групах, оскільки певні правила діють в сім'ї, дещо інші – в школі, зовсім відмінні – в професійному середовищі, глибоко специфічні – в релігійній організації або спортивному клубі. Відтак, існує певна загроза для індивіда, котрий входить у кожен з цих спільнот, існувати, образно кажучи, в різних реальностях; за таких умов людина може втратити власне «Я», дисоціюватися в гетерогенному просторі, перетворитися на такий собі «соціальний атом». За таких умов освітній заклад є, на переконання Дж. Д'юї, тим соціальним інститутом, який має трансісторичне покликання – об'єднувати суспільство.

З огляду на викладене вище стає очевидним, що концепція демократії в освіті, запропонована Дж. Д'юї, є імпліцитно близькою за духом концепції плюралістичності світу, відповідно до якої його множинність образів світу передбачає максимально широкий діапазон реальностей та явищ, процесів і феноменів, які їх «населюють». Це стосується і освіти – велика кількість теорій, концепцій, філософських позицій, педагогічних шкіл, методологічних засад, інструментальних комплексів тощо, є покликаними забезпечувати передачу, отримання, фіксацію та збереження існуючих у суспільстві знань та інтеграцію їх в різноманітних контекстах соціальної взаємодії. Такі, що відрізняються, форми освіти для різних людей – в такій конотації дистанційна освіта органічно вписується в загальноцивілізаційну ключову формулу дотримання прав людини «*All different – all equal*» («Усі різні – всі є рівними»). Відмінності між традиційною освітою і дистанційною базуються на бінарних опозиціях

«контактне – дистантне», «безпосереднє – медіативне», «реальне – віртуальне», «синхронне – асинхронне», але подібний підхід не потенціює деліберативну риторику щодо однозначного вердикту відносно беззаперечності переваг традиційної освіти над дистанційною або навпаки. Пандемія коронавірусу COVID – 19 стала, без перебільшення, мегавикликом для цивілізації початку третього тисячоліття: сучасний світ вперше стикається з такою ситуацією, коли закриті державні кордони, зупинено виробництво, коли введено національний карантин у багатьох країнах, коли етіологічно порушуються деякі права людини, такі як право на працю, право на свободу пересування, право на зібрання тощо. В умовах пандемії мільйони людей у різних регіонах світу реалізують право на отримання освітніх послуг за допомогою технологій дистанційної освіти, які активно розвиваються в контексті глобального впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, а в першу чергу – в систему освіти. Відтак, поняття «дистанційна освіта» в умовах глобалізованого світу, який разом із власною могутністю (почасти апарентною) демонструє і слабкість перед неочікуваними дискретними подіями, що викликають масштабні проблеми (так звані «чорні лебеді»), набуває в умовах сучасності певної теоретичної стабільності та когерентності, що перетворює її на об'єкт критичної зацікавленості.

Висновки і пропозиції. В якості висновку зазначимо, що реалізація резервів і активізація ресурсів сучасної дистанційної освіти базується на філософсько-методологічних принципах соціальної синергетики, серед яких – принципи необхідної діалогової інтеракції, плюралізму, збереження динамічної симетрії, релятивізму, адекватності. У свою чергу, соціологічно-синергетичний підхід передбачає активне застосування діалектичного методу задля подолання головного протиріччя синергетики, сутність якого полягає в протиріччі між структуруючим і дисипативно-хаотичним витоками будь-якого соціального процесу, в тому числі – освітнього. Втім, як бачиться, неможливо сформувати універсальний філософський – ціннісний, світоглядний, етичний – кодекс щодо освіти, незалежно від рівня її технологічної «озброєності»; доцільно вести мову про закономірні відмінності освітніх систем залежно від соціокультурної реальності, враховуючи в той же час обумовлені епохою глобалізації процеси генералізації культурних і ціннісних параметрів суспільних процесів, смислових та світоглядних універсумів, значущих вердиктів, цілепокладаючих пріоритетів – індивідуальних і суспільних, а також соціальних технологій, в тому числі – освітніх.

Список використаних джерел

1. Гусман Д. С. Философия – воспитание на всю жизнь. Новый Акрополь. 1997. №1. URL: <http://newacropolis.org.ua/ru/node/12798>.
2. Дрейвс Вильям А. Преподавание он-лайн. М. : МАПДО, 2003. 259 с.
3. Д'юї Дж. Демократія і освіта. Львів : Літопис, 2003. 294 с.
4. Кивлюк О. П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2014. № 57. С. 192-200.

5. Костючков С. К. Біополітичне підґрунтя філософсько-освітньої концепції в умовах громадянського суспільства : монографія. Херсон : Айлант, 2015. 320 с.
6. Anderson T. (Ed.). The Theory and practice of online learning. Athabasca : Au Press, 2009. URL: <http://www.aupress.ca/index.php/books/120146>
7. The Global «Go-To Think Tanks». The think tanks and civil societies program. International Relations Program. Philadelphia : University of Pennsylvania, 2010. 76 p.

References:

1. Gusman D. S. (1997). Filosofiya – vospitanie na vsyu zhizn [Philosophy – Lifelong Learning]. Novyy Akropol, no 1. URL: <http://newacropolis.org.ua/ru/node/12798>.
2. Dreyvs Vilyam A. (2003). Prepodavanie on-layn [Online teaching]. Moscow : MAPDO. (in Russian)
3. Diui Dzh. (2003). Demokratiia i osvita [Democracy and education]. Lviv : Litopys. (in Ukrainian)
4. Kyvliuk O. P. (2014). Hlobalizatsiia ta informatyzatsiia osvity v predmetnomu poli filosofii osvity [Globalization and informatization of education in the objective field of philosophy of education]. Humanitarnyi visnyk ZDIA, no 57, pp. 192-200.
5. Kostyuchkov S. K. (2015). Biopolitychne pidgruntia filosofsko-osvitnoi kontseptsii v umovakh hromadianskoho suspilstva : monohrafiia [Biopolitical basis of philosophical and educational concept in the context of civil society: monograph.]. Kherson : Ailant. (in Ukrainian)
6. Anderson T. (Ed.). (2009). The Theory and practice of online learning. Athabasca : Au Press, 2009. URL: <http://www.aupress.ca/index.php/books/120146>
7. The Global «Go-To Think Tanks». The think tanks and civil societies program. International Relations Program (2010). Philadelphia : University of Pennsylvania, 2010. 76 p.